

BİR BOYARESİM-BASKİRESİM KOMBİNASYONU OLARAK MONOTYPE-BOYARESİM İLİŞKİSİ VE BİR ÖRNEK OLARAK GIOVANNI BENEDETTO CASTIGLIONE

THE MONOTYPE-PAINTMAKING RELATIONSHIP AS A PAINTING-
PRINTMAKING COMBINATION AND GIOVANNI BENEDETTO
CASTIGLIONE AS AN EXAMPLE

Dr. Öğr. Üyesi Abdulsemet AYDIN

Dicle Üniversitesi, <http://dx.doi.org/10.46872/pj.50>

Özet

Özellikle, multidisipliner üretim yapan sanatçılar bakımından kaygılanmaya değer en önemli konu, sanat anlayışlarına özgü bir plastik dil yaratmaktır. Nevi şahsına münhasır anlayışlarıyla sanat tarihinde önemli yer işgal eden ve aynı zamanda birden fazla disiplinde üretim yapan sanatçıların disiplinler arasında bir senkron veya tutarlılık kaygısı güttükleri incelenen çalışmalarından görülmüştür. Sanatsal anlayışla tutarlı yaratılan plastik dilin, multidisipliner üretimlerin her biri veya ayrı olarak da tezahür etmesi, özellikle plastik sanatlarda oldukça önemlidir. Bu çalışma, incelenen dönemsel veya bireysel sanat örneklerinde üretimine yön veren veya esas teşkil eden sanatsal anlayış ile tercih edilen plastik dil ve bu dilin gerektirdiği teknik ve materyal karşılaştırılarak aralarındaki ilişki ve etkileşim baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu yolla, esasen her türden sanatsal yaklaşımın, nevi kaygısına özgü bir sanatsal üretim dil, teknik ve materyalini zorunlu kıldığı sonucu nasıl ortaya konulduğu gibi, çok disiplinli çalışma yapan sanatçıların gerektiğinde disiplinlerarası üretimlerinde de anlayışlarının gerektirdiği tutarlılığı sağlama adına nasıl tutumlar sergiledikleri de deşifre edilmiştir. Bu deşifreyon çalışması nihayetinde, günümüzün çok yönlü sanatsal üretim gerçekleştiren sanatçıların disiplinlerarası çalışma pratiklerinde, ister bağımsız ister kombine multidisipliner çalışmalarında, ilk görüşte müphem kalan nevi şahıslarına münhasır sanatsal anlayış-sanatsal pratik ilişkisini ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Boyaresim, Baskiresim, Monotype, Kombinasyon, Plastisite

Abstract

The most important issue to be concerned about, especially in terms of multidisciplinary artists, is to create a plastic language unique to the understanding of art. It has been seen from the studies that the artists who occupy an important place in the history of art with their unique understanding of their kind and at the same time produce a synchronic or consistency concern among the disciplines. It is especially important in plastic arts that plastic language, which is created consistent with artistic understanding, manifests each of the multidisciplinary productions or separately. This study was carried out on the basis of the relationship and interaction between them by comparing the preferred artistic understanding and the preferred plastic language and

the techniques and materials required by this language in the periodical or individual art samples examined. In this way, it has been deciphered how the artistic approach of all kinds of artistic approaches necessitates a kind of artistic production language, technique and material, as well as how attitudes that multi-disciplinary artists exhibit in order to ensure the consistency required by their understanding in interdisciplinary productions. At the end of this deciphering work, the relation between artistic understanding and artistic practice was revealed to the individuals who remain ambiguous at first sight in the interdisciplinary working practices of today's multi-artistic artists, whether independent or in combined multidisciplinary studies.

Keywords: Painting, Printmaking, Monotype, Combination, Plasticity

1. Giriş

Disipliner veya multidisipliner üretim yapan sanatçının tercih ettiği materyal, teknik ve uygulamaların sanatçının nevi şahsına münhasır sanat anlayış ve endişesini giderici potansiyele sahip olması tercih edilen bir durumdur. Ancak, çoğu zaman bu potansiyeli barındıran materyal, teknik ve uygulama hali hazırda bulunmaz bu nedenle hali hazır olanlar ya modifiye ya manipüle ya da icat edilirler. Resim sanatı tarihinin önemli bir bölümü boyunca kimi zaman bağımsız kimi zaman kombine şekillerde kullanılan boya ve baskıresmine dair kimi teknik ve materyaller ihtiva eden önemli resimler dikkat çekmektedir. Gerek faydacı gerek tecimsel gerekse de sanatsal uygulamalarda, bu teknik ve materyallerin bir kombinasyonu biçimindeki uygulamalarında hem disiplinlerarası hem de materyallerarası dolaylı veya doğrudan etkileşimlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu etkileşimlerin, ister var olan gerekse de var edilmek durumunda kalınan kimi münhasır resmetme yaklaşımlarında, özellikle bir kombinasyon halinde uygulandıklarında birçok bakımdan çarpıcı sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Bu sonuçların en bariz görüldüğü durumlar ise modern zamanların başlarından günümüze, multidisipliner üretim yapan sanatçıların eserlerinde kolaylıkla görülmektedir. Monotype baskıresim uygulamasının keşfine neden olan şartlar dikkate alındığında, mucidi sanatçının ve günümüze değin tercih eden sanatçıların da nevi şahıslarına münhasır anlayışlarından kaynaklı sanatsal kaygılarını gidermeye matuf çözümler bulma adına, hem disipliner hem de mültisipliner üretim imkan ve plastisitesini kombine eden bu çözümü münhasıran yeğledikleri düşünülmektedir.

2. Baskı-Sanat İlişkisi

Sistematik baskı teknik ve uygulamaları organize toplumlarda, merkezi otoritenin matbu doküman ihtiyacına binaen seri ve tıpkıbasıma imkanı veren amaca atfen klişe esaslı ve mekanize çoğaltma tekniği biçiminde ortaya çıkmıştır. Baskı ve baskıresme dair bağımsız ve kombine örneklere dair on binlerce yıllık geçmişe karşın, sistematik ve mekanik baskıresim alanında öncü uygulama, Gündüz Gölönü' nün de 'Kazıresim' adlı kitabında; *"Sümerler oyulmuş silindir mühürleri kil üzerinde döndürerek baskı tekniğini kullanıyorlardı. Bu işlem ilk baskı yöntemi olarak kabul edilebilir."* (Gölönü, 1979:72). ifade ettiği üzere, tarihin bilinen en eski organize toplulukları olan Sümerlerde ortaya çıkmıştır. Bu icat ve kullanım ile uygulama alanı,

zamanla baskı sanatlarına atfedilen kimi olumsuz yorumlara yol açması bir yana, daha o zamanlarda bile baskı-boyaresmin etkileşim ve bir çok bakımdan kombine edildiği en önemli gelişmelerden sayılır. Baskı yoluyla görsel vb. üretim ve çoğaltımı uygulamalarının uzun zaman fonksiyonel veya tecimsel gibi nedenler, klişeye dayalı gerçekleştirilmesi ve klişe izlenimi veren görünümü nedeniyle uzun bir süre zanaat olarak değerlendirilmeye neden olmuştur. Ancak zamanla klişeden peş peşe basılarak da elde edilse ortaya çıkan her bir edisyonun diğeriyle, hem gerçekte hem de diyalektik olarak aynı olmasının mümkün olmadığı, esasında birer yeni iş olduğu, üstelik her baskı işlemi sonunda elde edilen her bir edisyona verilen farklı numaraların da teyit ettiği gerçeği bu düşünceyi değiştirmiştir. Tıpkı Herakleitos'un (URL 1: 14.05.2020): *"Aynı ırmakta iki kez yıkanamayız. İkinci kez girdiğimizde bu ırmak büsbütün başka bir ırmaktır artık. Bu arada, akıp giden sular onu başka bir ırmak yapmışlardır."* İfadesinden örnekle; silindir yatağı nehir, baskı alma suya girme ise baskı sayısı suya girme sayısı gibi düşünüldüğünde, yatağı da kendisi de aynı kalmayan nehre daha önce girenin de aynı kalmadığı gibi, sayılı veya sayısız müteakip baskının gerçekleştirildiği ne tezgah/mekanizma veya pres ne kalıp/klişenin aynı kalmadığı gerçeği ve diyalektiği gereği ne de edisyonlar aynı değildir hatta bu nedenle yeni işlerdir. Argümanı sayısal, nicel tekliğe dayalı ve niceliği nitele tercih eden veya tekliğe veya teknik imkansızlıkların tekrarı mümkün kılmadığı biricikliğe dayanan bu yaklaşım zamanla, baskiresmin kendine yeten bağımsız bir sanat disiplini biçiminde evrilmesiyle, önemli oranda değişmiştir.

Teknolojinin gelişmesiyle paralel olarak, 20.Yy.ın başında M. Duchamp'la başlayan sorgulamalar sanatta konvansiyonel yaklaşımları kökten sarsmış, klişe temelli baskının çoğaltılabilirlik özelliği birçok sanatsal harekete ilham vermiştir. Beatrice Lenoir'in; *"Mekanik çoğaltılabilirlik çağı, sanatı ritüel temelinden ayırıyor, böylelikle de onu görünüşteki özerkliğini bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldırıyordu."* (Lenoir, 2003:108). vurguladığı üzere, aslında çoğaltılabilirlikle birlikte her geleneksel sanat ve sanat eserine izafe edilen sanat dışı, itibari anlam sorgulanmakla kalmadı, ortadan kaldırılarak nicelikle birlikte yeni bir nitelik anlayışına yol açmıştır. Bir özgün eserden bir klişe yoluyla türetilmiş ya da çoğaltılmış gibi de düşünülse baskiresim uygulamasıyla üretilmiş her bir resim, Benjamin'in (1992: 55); *"Yeniden-üretim tekniği, yeniden-üretilmiş olanı geleneğin alanından koparıp almaktadır. Bu yeniden-üretilmiş çoğaltarak, onun bir defaya özgü varlığının yerine, yine onun bu kez kitlesel varlığını geçirmektedir. Ve yeniden-üretilmiş olanın, alımlayıcıya bulunduğu konumda seslenmesine izin vermekle, üretilmiş olanı güncelleştirmektedir."* tespitinden hareketle denilebilir ki, esasen bir yeni veya yeniden üretimi temsil etmektedir. Kaldı ki, her bir edisyonu birbirinden bağımsız, farklı mono eser niteliğiyle monotype resimler "çoğaltma" yaftasıyla bir anlamda aşağılanan baskiresme dair konvansiyonel yargıyı, yapısından kaynaklı sonuçlarıyla önemli oranda bertaraf etmiştir. Sanat eseri için teklik niceliğini biricikliğe (unique) indirgeyen anlayışın, bir klişeden ve birbirinin aynı resimler olarak değerlendirdiği baskiresme dair genelleştirici peşin hükümlere dayalı görüşü, bir bakıma monotype uygulamaları sayesinde yeniden gözden geçirilmek

durumunda kalmıştır denilebilir. Zira bir klişeye dayanmayan ve bir boyaresim-baskiresim kombinasyonu olan monotype uygulamalarında sonuç her bakımdan yeni ve üstelik mono üretilir.

3. Monotype Baskiresim Tekniğinin Ortaya Çıkışı

Nihai resme dair hazırlık olarak, gözleme dayalı veya bellekten yararlanma şeklindeki ön çalışma veya taslak oluşturma çabaları, nevi şahsa münhasır biçim ve çeşitlilikte tüm zamanlar boyunca önemini korumuş ve çeşitli materyal ve tekniklerle gerçekleştirilerek devam etmiştir. Başlangıçta nihai resim için bir taslak veya ön izleme amacıyla ortaya çıkan monotype esasen boya ve baskının kombine edildiği multidisipliner resmetme biçimidir. Resmetme kaygısıyla yaratılan bir teknik olarak monotype, sonucu baskı öncesinde kestirilebilen/görülebilir uygulamaları sayesinde, sanat tarihinde her biri nevi şahsına münhasır sanatsal düşünce ve tavrıyla önemli birçok sanatçı tarafından ekleme ve modifikasyonlarla kendilerine özgü hale getirilmiştir. Boyaresme ilişkin pek çok münhasır sanatsal resmetme yaklaşımına imkan veren özelliği ve pratik uygulamasıyla sanatsal mizaç farklılığı bakımından geniş yelpaze hitap eden ve yeni artistik deneyimlemelere açık bir resmetme tekniği olarak monotype, esasen plak veya kalıp bakımından planimetrik baskiresim gurubu içerisinde değerlendirilen basit ve her şartta yapılabilen bir baskiresim-boyaresim kombinasyonudur.

Giovanni Benedetto Castiglione tarafından keşfedildiği kabul edilen monotype, klişe esaslı baskı tekniklerinin aksine, baskı öncesi her türden manipülasyona uygun yönüyle fotoşopla benzer imkânlar sunar. Monotype baskiresim uygulamasının mucidi kabul edilen Giovanni Benedetto Castiglione (1609-1664), baskiresimde, özellikle de monotype alanında yaptığı keşif ve yenilikler ile tanınan bir sanatçıdır. Uzun bir süre Roma’da yaşamış, Floransa ve Napoli’ye sanatsal amaçlı seyahatler yapmış ve Mantua’da ölen Castiglione boyaresmin yanı sıra asitli oymada (etching) zengin ışık-gölge etkiler yaratma konusunda oldukça yetenekli ve keşfettiği monotype baskı tekniğiyle çok sayıda çalışmaya imza atmıştır. Sanatçıya atfedilen, monotype baskiresim tekniğini keşfettiğine dair pek çok kaynak mevcuttur. Bunlardan önemli bir yayın The Metropolitan Museum of Art yayını olan *Genoa: Drawings and Prints 1530-1800* ‘dır. “Castiglione 1640’ta 19.yy’da sıklıkla kullanılan baskiresim tekniği olan monotypei keşfetti”. (Bambach, C.-Orenstein, N.M.:53). Bir diğer kaynak ise “...Castiglione muhtemelen monotypei keşfetti.” şeklindeki tespitin yer aldığı kaynaktır (URL 2: 11 Ekim 2013)

Sanatçı, sıradan hayata ve yerlere dair konulardan dini ve toplumsal moral değerlerle ilgili resimlere kadar, özellikle mitolojik ve oryantalist, gibi sevdiği konularla ilgili pek çok çalışma yapmış ve kendisiyle özdeşleştirilen keşfi olan monotype baskı tekniğinde boyaresimlerindekiyle tutarlı şekilde, bakır plaka üzerine mürekkep ekleme-eksiltme yöntemiyle çalıştığı anlaşılmaktadır. Çalışmalarından, genellikle yüksek baskı merdanesiyle boyadığı plaka üzerindeki boyaya bez, fırça, parmak vb. araçlarla, istenilen görsel sonucu elde edinceye kadar müdahale ederek baskı gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Castiglione’nin üslup kariyerinde birçok önemli

sanatçının etkisi olmuştur. “*Altmıştan fazla asitli oyma baskıresim de yapmış olan Castiglione, Cenova’da, atölyesinde birlikte çalıştığı Antony van Dyck (1599-1641)’tan ve Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1606-1669)’den etkilenmiştir*” ...“*Birçok İtalyan sanatçı gibi Castiglione de yabancı sanatçılardan derinlemesine etkilenmiştir. Cenova’da yerli sanatçılarla yaptığı ilk çalışmalar sırasında o dönem Toskana’da etkin olan Maniyerizm ile Karavacizm’in yanı sıra, o sırada Cenova’da bulunan Peter Paul Rubens’ten de etkilenmiştir*”. (URL 3: 11 Ekim 2013)

Boyaresim sanatçıları için uygun bir baskı tekniği olan ve monobaskı ailesinin bir türü olan monotype manüpilasyona oldukça elverişli ve boyaresmine çok yakın yaklaşımlara imkân vermektedir. Grabowski ve Fick’in de ifade ettiği üzere: “*Monobaskılar, kendi türünün tek örneği olan basılı resimlerdir.*”*Baskıresimcinin pentürü*” ya da “*ressamca baskı*” olarak adlandırılır.”(Grabowski, Fick, 2012:187) monotype plastik sonuçları itibariyle eşsiz ve boyaresmine yakın çalışma ve plastik sonuçlar sunma özelliğine sahip bir tekniktir.

İtalyan ressam ve gravürücü Castiglione tarafından keşfedilen monotype başlangıçta bakır levha üzerine, bir ön çalışma olmaksızın, boya ekleme yöntemiyle fırça, bez parmak vb. araçlar yoluyla müdahaleye dayalı şekilde ve nihai çalışmalara ön hazırlık biçiminde uygulanmış olmakla beraber zamanla özgün bir teknik şeklinde geliştirilmiş ve eskiz-nihai çalışma ayrımını da ortadan kaldıran bir uygulama haline gelmiştir. Castiglione’nin 1640’larda siyah-beyaz boya tonlarıyla başladığı monotype baskıresim çalışmalarının önemli bir bölümünde tonal zenginlik sağlamak amacına dönük çabalarının izlerini görmek mümkündür. Kalıp mantığı itibariyle oyararak veya başka yollardan kalıcı izler yaratarak oluşturulmayan plakanın düz yüzeyine boya verilerek gerçekleştirilen yapısı nedeniyle bir düz (planimetrik) yüksek baskı tekniği olarak da değerlendirilebilecek olan monotype baskı uygulamasını William Blake, Edgar Degas, Paul Gauguin gibi pek çok ünlü sanatçı tercih etmiştir. Empresyonist Edgar Degas ve Camille Pissarro dâhil pek çok sanatçı bu tekniği olduğu gibi kullanmakla da yetinmemiş, bu teknikte yaptıkları baskılara daha sonra müdahale ederek uyguladıkları bilinmektedir. Örneğin, Paul Gauguin monotype baskıda merdaneyle boyanmış plaka üzerine yerleştirdiği baskı kağıdına arkadan fırça sapı gibi sivri bir aletle bastırarak plakadan baskı kağıdına boyayı aktarmaya dayanan yeni, manipülatif bir teknik olan çizgi-monotype baskıyı geliştirdiği bilinmektedir. Paul Klee ise, isli cam-resim uygulamalarıyla yaptığı resimlerinde, bu tekniği yeni eklemelerle sürdüren kendine has sanatçılardandır. Esnek uygulama özelliğiyle monotype baskıresim tekniği, günümüzdeki bireysel pek çok eklemelerle yaygın ve önde gelen bir uygulama biçimi olarak tercih edilmeye devam edilmektedir.

3.1. Monotype Baskıresim Uygulamasının Teknik ve Plastik Özellikleri

Esasen bir baskıresim-boyaresim kombinasyonu olan monotype baskıresim düz ve emici olmayan düzlem ya da plaka, boyarmadde, solvent dışında karmaşık materyal gerektirmeyen ve neredeyse her ortamda uygulanabilen oldukça pratik bir tekniktir. Bu işlem için gerekli plakalar çeşitli kalite ve nitelikte çinko, cam, akrilik cam, fiberglas, muşamba ve benzeri düz plak gibi basit malzemelerden tercih edilebilir. Plaka düzlemi

üzerinde boya veya mürekkeple oluşturulan görsel ya da resim genellikle baskı presi yardımıyla baskı kâğıdına bastırılarak aktarılır. Yağ veya su bazlı boya ve mürekkeplerin kullanılabildiği monotype baskıda yağ bazlı boyayla baskı için kuru kâğıt kullanıldığında sonuç daha tezat ve sert, ıslak kâğıt kullanıldığında ise sonuç daha zengin ve yumuşak tonlar şeklinde olur. Klişesiz ve nedret özelliği nedeniyle her biri özgün olan monotype edisyonlar numaralandırılmazlar, ancak klişe temelli baskılarda olduğu gibi tanımlama bilgileri belirtilir. İyi bir baskı sonucu için, kullanılan kâğıtların alçı, tebeşir vb. maddelerle kaplı bir yüzeye sahip olmaması, tercihen yumuşak olması gerekir. Özellikle ıslak olarak kullanılacak olan kâğıtların ondüle yapmayacak sertlikte olmasına dikkat edilmesi gerekir. Kuru kâğıt üzerine kaşık sırtı veya el ile sıvazlanarak baskı alınacaksa kâğıdın arka yüzünün pürüzsüz ve bu ovma veya sıvazlamaya dayanıklı olması gerekir. Duruma göre, bu kâğıtlara birden fazla aşamalar halinde baskı yapılması gerekebileceği de göz önüne alınmalıdır. Monotype baskı yapımı esnasında plak hazırlama, boyama ve baskı sürecinde plak üzerindeki başlangıçta sürülen boya büyük oranda manipüle edilerek baskı kâğıdına aktarıldığından sonuçta benzersiz, özgün bir görsellik elde edilir ki bu da bu baskı tekniğinin en önemli özelliğidir. İlk baskıyı müteakip, aynı plaka üzerinde kalan boyayla bir baskı daha yapmak mümkün ancak ilk baskıdan arta kalan boya ile elde edilen bu baskılar siliktir ve hayalet baskı olarak adlandırılırlar. Monotype baskıda kullanılan plak, boya, solvent gibi temel gereçler ile fırça, sünger, bez, kauçuk parçaları, rakle ve benzeri araç-gereçlerin kullanılma biçimi baskı plastisitesiyle yakından ilgilidir. Monotype baskıresim, boyaresim yapımına benzer yaklaşımlarla plaka yüzeyine boya ekleme ve boya eksiltme yöntemiyle veya her iki yöntem bir arada kullanılarak yapılabilir. Eklemeli yöntem monotip baskıresim tekniğinde, yağlıboya resimde olduğu gibi, boya plaka yüzeyine uygun araçlarla sürülür ancak üst üste boya katmanları biçiminde yapılan eklemede son boya katmanının kâğıtla ilk temas eden katman olacağı, diğer katmanların ezilerek biri birine karışabileceğini unutmamak lazım. Bu nedenle daha temiz, parlak renk ve görünüm için boyanın yan yana sürülmesinde yarar vardır. Monotype baskı doğaçlama veya ön hazırlıksız şekilde gerçekleştirilebildiği gibi, çalışma tarzına göre ön hazırlıklı olarak da gerçekleştirilebilir.

Monotype ile monoprint teknikleri, önemli oranda benzer iki baskı kavramı ile adlandırıldığından, sıklıkla karıştırılmaktadır. Beth Grabowski-Bill Fick’inde *Baskıresim* adlı kitaplarında; “*Monobaskılar kimi zaman monotip olarak adlandırılır. Bu iki kelime, genellikle kendi aralarında değişimli kullanılsa da, monobaskı en genel ve sınıflandırıcı olanıdır. Birçokları tarafından tercih edilen yararlı ayrım ise şudur; Monobaskı, resmin geliştirilmesinde kullanılan yinelenen bir kalıp formundan yararlanırken, monotip, görsel veriyi yineleme yeteneğine bağlı değildir.*” (Grabowski, Fick, 2012:187), şeklinde ifade ettikleri gibi, bu konuda kavram kargaşasına düşmemek ve bu baskıresim tekniğinin monobaskı ile farklı yanlarının açıklığa kavuşturulması gerekiyor. Bu iki tekniğin, boyanın verildiği ve kâğıda aktarıldığı bir yüzey esasına dayanan bir baskı tekniği olmak dışında, hiçbir mantıksal akrabalıkları bulunmamaktadır. Ancak, monotype baskı yapımında kullanılan plakaların emici

olmama ve pürüzsüzlük dışında belli bir özelliğe sahip olması gerekmez. Monotip baskıda plaka yüzeyine, gravürde olduğu gibi, klişe haline gelecek şekilde oyularak,deşilerek kalıcı veya müteakip baskılarda aynı sonucu verecek müdahalelerde bulunulmazken, monobaskıda plakaya uygulanan işlem kalıcıdır ve yeniden müdahale edilmedikçe müteakip baskı işleminde ilk baskıyla aynı sonuç elde edilebilir. Monobaskılar (monoprint), çukur ya da tümsek, özdeş baskı sonuçları elde etmeye dair nihai sonuç elde edilinceye kadar, klişe kalıp oluşturma yolunda yapılan her müdahalenin ardından yapılan baskılardır ve bu bakımdan eşsiz tektirler onun için ‘mono’durlar.

3.2. Monotype-Münhasır Sanatsal Yaklaşımlar İlişkisi Bakımından Giovanni Benedetto Castiglione

Gerek boya gerek baskiresim alanında sanatsal kaygı bakımından tutarlı bir resmetme yaklaşımı yaratma konusunda duyarlı her sanatçı gibi Castiglione’nin de boya ve baskiresimleri artistik tutum ve plastik tat bakımından bir biriyle oldukça tutarlıdır. Bu tutarlılık yolunda sanatçının tercih ettiği monotip baskiresim tekniğinin önemli katkısı olduğu düşünülmektedir. Her iki disiplindeki tutumundaki tutarlılığı bakımından incelendiğinde, Castiglione’nin *A Pastoral Journey* adlı 1650 tarihli tuval üzerine yağlıboya ve guvaş boya kullandığı boyaresmi (Resim-3.3.1) ile monotype baskiresimlerinde görülen plastik etkilerin yakınlığının, sanatçının tutarlılık sağlama adına gösterdiği titizliğin gereği olarak, bu iki tekniği münhasır sana anlayışı doğrultusunda kombine etme çabasının ürünü olduğu düşünülmektedir. Diğer resimlerinde olduğu gibi bu resimde de sanatçının boyayı, monotype yaptığı gibi, oldukça sıvılaştırarak atak darbelerle eklediği, kimi zaman da fırça dışı gereçlerle eksilttiği anlaşılmaktadır. Jenkins I. ve Sloan, K.’ın: “*Giovanni Benedetto Castiglione, A Pastoral Journey, a Drawing in Paint*” adlı yazılarındaki, “*Bu çalışma sanatçının serbest fırça darbeleriyle ve kimi zaman boyayı sıvı şekilde, azaltarak veya silerek kullandığı, resim tarzının en tipik örneklerinden biridir. Boyaresim ile monotip baskı tekniğinin kimi uygulama tekniklerinin bir arada kullanıldığı bu çalışma tek renk ile ve hızlıca yapılmış bir eskiz görünümünde olmasına karşın bitmiş, bağımsız bir sanat eseridir. Bu özgün çalışma Castiglione’nin her iki tekniği bağdaştıran bir özelliğe sahiptir.*” (URL 4: 11 Mart 2013) ifadeleri, sanatçının boyaresim ile baskiresimleri arasındaki paralel anlayışına ışık tutar mahiyettedir.

Resim-3. 1: Giovanni Benedetto Castiglione, *Pastoral Journey*, 1650, Tuval Üzerine Guvaş ve YağlıBoya, 1650, 38x41 cm, J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles, A.B.D. (URL 5: 11 Mayıs 2020).

Mısır'dan kaçan İbrahim ve eşi ile keçi ve koyunlardan oluşan bir sürü ve çobanların betimlendiği *Pastoral Journey* adlı bu resim (Resim-3.3.1) Castiglione'nin atak, spontan görünümlü tipik boyaresim tarzını gösteren bir örnektir. Hızlı, enerjik fırça darbeleriyle oluşturduğu; hayvan, ağaç, draperi ve küçük detaylarıyla karmaşık figür öbeği ile solgun arka plan manzarasının oluşturduğu tezatlık sanatçının belirgin resmetme yaklaşımına ilişkin özelliğini yansıtmaktadır. Detaylardaki, fırçanın tüylü sivri ucuyla boya ekleme, bazen de eksiltme yaparak elde ettiği düşünülen küçük tonlarla oluşturduğu figürlerle değerlendirdiği pozitif espasa karşın boyayı silerek, eksilterek oluşturduğu anlaşılan yumuşak pürüzsüz negatif espas anlayışı üzerinden kurduğu bu boyaresim, sanatçının her iki disiplindeki çalışmasının ortak özelliğini ortaya koyar mahiyettedir. Bu, sanatçının monotypelerinde de sıklıkla başvurduğu, boya ekleme yöntemiyle boyadığı plaka düzlemi üzerinden silerek, sökerek boyayı alması veya yaymasıyla ortaya çıkardığı plaka zemininden baskı kağıdına aktardığı ince, hafif, ışıklı ve bazen da solgun açık ton lekeler ile geriye kalan nispeten koyu ton alanlar arasındaki karşıtlıktan çıkan gerilim üzerinden oluşturulan, boyaresimleriyle tutarlı bir yaklaşımdır.

Resim-3. 2. : Giovanni Benedetto Castiglione, *Theseus Finding the Arms of his Father*, 1643, 30.2x20.3cm, Kağıt Üzerine Monotype Baskı, 1643, The British Museum, (URL 6: 17 Mart 2020).

Castiglione'nin, *Theseus Finding the Arms of his Father* adlı bakır plaka üzerinden kağıda bastığı siyah mürekkep monotype baskıresminin boyaresimleriyle ilişkili özellikleri incelendiğinde (Resim-3.2.2), sanatçının bu monotype çalışmayı bakır plaka üzerine yüksek baskı merdanesiyle yaydığı siyah mürekkebi sivri uçlu bir araçla çizerek,deşerek, bez, parmak gibi araçlarla yer yer eksilterek ve müteakiben fırçayla vb. araçlarla boya ekleyerek yaptığı anlaşılmaktadır. Olağanüstü becerisiyle sanatçı, siyah mürekkep verdiği zeminden, meşale alevi, ışık huzmeleri dâhil mekânı aydınlatan, formu modele eden, atmosferi oluşturan her türlü ışık-gölgeyi, plakaya

eklediği boyayı eksiltme yöntemiyle belirleyerek yaptığı anlaşılmıştır. Resimde sunulan ve günün koşulları itibariyle mezzotintten başka hiçbir teknikle gerçekleştirilmesi mümkün olmayan plastik sonuçların sanatçının parmak, fırça, fırça sapı ve bez dâhil çeşitli araçlarla, metal plaka üzerine yaydığı baskı mürekkebinin eksilterek ve manipüle ederek, gerek monokrom gerekse çok renkli boyaresimlerdeki plastisiteyle benzer tatlar verecek şekilde, kombine ederek gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Bu durum sanatçının, var olan güncel bazı baskiresim tekniklerine karşın, kendine özgü sanatsal kaygıları adına uygun yordam ve materyali tedarik etme konusundaki bilinçli tavrını göstermektedir. Sanatçının bu baskiresminde (Resim-3.2.2.), tıpkı boyaresminde guvaşla boyadığı alt zemin üzerine yağ bazlı boya ekleyerek ve ardından yumuşayan zeminin üzerini kaynaştırmak veya bitiştirmek için boyayı yer yer ezerek, kimi zaman da eksilterek kullanması, bazen de ince detaylarda fırçanın tüylü sivri ucuyla yaptığı gibi bir yaklaşımla benzer şekilde, plaka yüzeyine sürdüğü boyayı, aynı hassaslıkta aletlerle söküp alarak zengin ışık-gölge etkileriyle figürlerini atak bir hareketlilik içinde modele eden bir plastik sonuç elde ettiği düşünülmektedir.

Sanatçının boyaresimlerinde resim düzleminin düz, ham yüzeyinden oluşturduğu derinlikli espas içinden modele ettiği figür formlarına mukabil baskiresimlerinde plaka yüzeyine boya eklenerek oluşturduğu ön yapının ardındaki pürüzsüz metal plaka yüzeyi ortaya çıkarmasıyla oluşturduğu derinlik ve form elde etme anlayışı bir boyaresim-baskiresim kombinasyonu biçiminde hem boya hem de baskiresimlerinde ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın ana omurgasını oluşturan düşünceyi örneklemeye matuf Castiglione örneği, nihayetinde günümüzün ağırlıklı olarak multidisipliner düşünen ve üreten sanatçılar bakımından sanatta olmazsa olmazı, sanatsal düşünce-sanatsal üretim arasındaki tutarlılığı açıkça ortaya koymuştur. Sonuç olarak, sanatta önemli bir sorunsal olan bu sanatsal düşünce-sanatsal tavır veya tutum-üretim arasındaki tutarlılığı sağlama kaygısının, özellikle günümüzün nevi şahsına münhasır multidisipliner sanatçılar bakımından giderilmesi gereken en önemli mesele olmaya devam ettiği, hatta olması gerektiği, en azından sanatsal samimiyet ve tutarlılığın gereği olduğu, kabule şayan bir durum olarak ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

Bambach, C.-Ornstein, N.M. (1996). *Genoa Drawings and Prints 1530-1800*, New York: The Metropolitan Museum of Art yayını.

Benjamin, W. (1992) *Pasajlar, (Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilebildiği Çağda Sanat Yapıtı)*, (çev. : Ahmet Cemal), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,

Grabowski, B. , Fick, B. (2012). *Baskiresim*, (çev. : Simber Atay Eskier- Arif Ziya Tunç), İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.

Gölönü, G. (1979). *Kazı Resim*, İstanbul: İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını no: 68.

Lenoir, B. (2003). *Sanat Yapıtı*, (çev. : Aykut Derman), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnternet Kaynakçası

URL 1: Stanford Encyclopedia of Philosophy, Herakleitos,
<https://plato.stanford.edu/entries/heraclitus/#Flu>, (Eriřim Tarihi: 18 řubat 2020)

URL 2: The J. Paul Getty Museum, Giovanni Benedetto Castiglione,
<http://www.getty.edu/art/gettyguide/artMakerDetails?maker=921> (11 Ekim 2013)

URL 3: ,The Metropolitan Museum of Art, The Genius of Castiglione,
http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/335668_ , (11 Ekim 2013)

URL 4: British Museum, Jenkins I. , Sloan, K. , Giovanni Benedetto Castiglione, A Pastoral Journey, a Drawing in Paint,
http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/pd/g/giovanni_benedetto_castiglione.aspx , (Eriřim Tarihi: 11 Mart 2013)

URL 5: The J. Paul Getty Museum, Giovanni Benedetto Castiglione, *Pastoral Journey*, <http://www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=176>, (Eriřim Tarihi: 11 Mayıs 2020)

URL 6: The British Museum, Prints, Giovanni Benedetto Castiglione, *Theseus Finding the Arms of his Father*.
https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1985-1214-34, (Eriřim Tarihi: 11 Mayıs 2020)